

دره بین
 در بررسی سیاست گرانی کاذب و امتیازگیری از دولت؛

رفع ممنوعیت فصلی واردات، برنج راززان می‌کند؟

آرمان ملی: قیمت برنج در یک سال گذشته بر اساس آمار رسمی رشد بیش از ۱۲۷ درصدی را تجربه کرده به گونه‌ای که نرخ هر کیلو برنج ایرانی از مرز ۱۰۰ هزار تومان نیز عبور کرده و در برخی از اقلام به بیش از ۱۲۰ هزار تومان رسیده است البته این روند در خصوص برنج‌های وارداتی نیز با شبی ملایم‌تر مصداق داشته و این درحالیست که بازار سودجویی و تخلفات نیز حسابی داغ شده است. در واقع زرمه گرانی برنج از سال قبل و پس از آنکه واردکنندگان برنج به بهانه خشکسالی و کاهش تولید درخواست حذف محدودیت‌های فصلی را داشتند آغاز شد، اما با مخالفت وزیر جهاد کشاورزی وقت و پس از آن وزیر کنونی این خواسته واردکنندگان در حاشیه قرار گرفت اما آهنگ رشد قیمت برنج از آن زمان تشدید شد البته این رشد قیمتی در حالی بود که تولیدکنندگان برنج همچنان بر عدم هرگونه کمبود محصولات تولید داخلی تاکید داشتند، اما مسئولیان شکل‌های مربوط به واردات تنها راه خروج از بحران را آزادسازی واردات اعلام می‌کردند که با وجود واردات برنج از سوی دولت بازهم روند رشد قیمت‌ها تعدیل نشد و تنها نتیجه آن تحمیل هزینه برای دولت بود حال در آخرین اظهارات وزیر جهاد کشاورزی و انجمن واردکنندگان برنج از کاهش قیمت‌ها در آینده نزدیک خبر داده‌اند که به گفته آنها در نتیجه مذاکرات صورت گرفته برای حذف محدودیت واردات و تامین نیاز داخل رقم خورده است موضوعی که نشان دهنده سیاست واردکنندگان مبنی بر فشار حداکثری بر دولت از طریق گرانی‌های کاذب و امتیازگیری از دولت قرار گرفته است. بر اساس مار رسمی منتشر شده، قیمت برنج ایرانی و البته با سرعتی کندتر برای برنج وارداتی از نیمه دوم سال گذشته شروع شد و قیمت برخی انواع برنج ایرانی تا مرز ۱۰۰ هزار تومان هم پیش رفت. این روند البته در سال جاری نیز ادامه داشته است، گزارش مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که در اردیبهشت ماه، هر کیلو برنج ایرانی حاشی از حدود ۹۰ هزار تومان هم قیمت خورده است، در حالی که متوسط قیمت این کالا در اردیبهشت سال گذشته حدود ۳۶هزار تومان بوده و در همین ماه در سال جاری به حدود ۸۲هزار تومان رسیده است. بر اساس این گزارش، برنج ایرانی نسبت به اردیبهشت پارسال ۱۲۶٫۸ درصد و نسبت به فروردین امسال ۶۰۷ درصد گران شده است. همچنین نرخ خارجی افزایش ۳۴٫۵ درصدی قیمت نسبت به سال قبل دارد، هر کیلو از آن در اردیبهشت پارسال به طور متوسط حدود ۲۴ هزار و ۶۰۰ تومان بود که در همین ماه امسال به حدود ۲۸ هزار و ۲۰۰ تومان رسیده و تا بیش از ۲۸ هزار تومان هم قیمت خورده است.افزایش قیمت برنج خارجی نسبت به فرودین سالجاری ۳٫۳ درصد بوده است. این در حالی است که یکی از ابزار تنظیم بازار برنج، جریان واردات است محسوب می‌شود که در سال‌های اخیر کم‌حاشیه نیز نبوده است. در ابتدای مردادماه تا پایان آبان سال، براساس مندرجات ذیل یادداشت‌های کتاب مقررات صادرات و واردات، جهت حمایت از محصول داخلی، ممنوعیت فصلی واردات برنج اعمال و بعد از ماه مه است. ممنوعیت فصلی واردات برنج اعمال و بعد از ماه مه برای او شش‌ماه تا تخفیف نرخ این کالرا کم‌تر ممنوع است مگر شرایط خاص تعریف شده باشد. سال گذشته با توجه به کاهش واردات و نیاز داخل، واردکنندگان خواستار لغو ممنوعیت واردات شدند، حتی گمرک ایران طی مکاتبه‌ای با وزارت صمت اعلام کرد که واردات برنج در وضعیت هشدار قرار دارد و این ممنوعیت می‌تواند عاملی برای افزایش قیمت برنج در بازار داخل باشد ولی به هر ترتیب وزارت صمت و ستاد تنظیم بازار با این موضوع موافقت نکرد و ممنوعیت اعمال شد. برای امسال نیز اعلام اخیر انجمن واردکنندگان از این حکایت دارد که ریزنی‌هایی جهت لغو ممنوعیت صورت گرفته و ظاهراً وزارت جهاد موافقت اولیه داشته است. طبق اعلام دبیر انجمن واردکنندگان واردات ۲۷۰ هزار تن برنج برای دو ماه فروردین و اردیبهشت قابل توجه نیست. حدود ۴۰۰ هزار تن نیز ثبت سفارش شده باز هم کم است، چراکه باید بین یک تا ۵٫۱ میلیون تن ثبت سفارش انجام می‌شد. تجربه سال‌های گذشته نشان داده که این اعلام و حتی موافقت اولیه وزارت جهاد، تضمینی برای لغو ممنوعیت فصلی واردات ابتدای مرداد، در نهایت چه تصمیمی اخذ و صوب شود، در ابهام است.

ویژه
افزایش پروازهای عبوری از آسمان ایران
 سخنگوی دولت گفت؛ با ثبت رکوردی جدید، پروازهای عبوری از آسمان ایران در اردیبهشت، ۹۷ درصد افزایش داشته است. علی بهادری جهرمی در حساب کاربری خود در توئیتر نوشت: «خاک، آب، هوای ایران دالان تجاری دنیا است- ۱ - پس از هفت سال کاهش، ترانزیت کالای خارجی در سال گذشته ۶۸ درصد و در دو ماهه امسال هم در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۳۹ درصد رشد داشته است. ۲- با ثبت رکوردی جدید، پروازهای عبوری از آسمان ایران در اردیبهشت‌ماه ۹۷درصد افزایش داشته است»

پنجشنبه
 ۲۶ ۰۵ ۱۴۰۱
 ۱۶ ذی‌القعده۱۴۴۳ / ۱ ژوئن ۲۰۲۲

قیمت گذاری دستوری گرچه موضوعی قدیمی است اما تبدیل به نسخه مورداستفاده دولت‌ها شده و هر بازاری که از لحاظ قیمتی به مرز بحران نزدیک می‌شود اولین نسخه پیش روی دولت می‌شود قیمت گذاری دستوری که البته منشاء این روش برمی‌گردد به ۱۹۵۴ گذشته یعنی از زمان جنگ و کوپنی شدن اقتصاد که غالباً با هدف حمایت از قشر کم درآمد به کار گرفته می‌شد اما نکته قابل تامل اینجاست که این اقدام بیش از وجود هر منفعتی برای اقشار ضعیف، به نفع دلالت و واسطه‌گرانی تمام می‌شود، چراکه اقدام به سرکوب قیمت‌هاو تعیین دستوری نه تنها به تثبیت قیمت کالاها کمکی نکرده بلکه خود به عاملی برای جهش تقاضا و التهاب بیشتر بازار، رانت و دلالت بزرگی و خروج بازار از فرایند طبیعی خود تبدیل می‌شود. در واقع همین قیمت گذاری دستوری کافیست تا شاهد دو نرخ در بازار باشیم، یک نرخ دولتی و دیگری نرخ بازار؛ از همین نقطه است که درهای دلالتی و رانت به سود عده‌ای فرصت طلب باز می‌شود که تاکنون مصداق زیادی از این سوداگری رانیز در بازارهای مختلف شاهد بودیم؛ به عنوان مثال یکی از نمونه‌های شکست خورده این شیوه طی ماه‌های گذشته حوزه مرغ و خوردوسازی بود که اگرچه تولیدکننده مجبور به سرکوب قیمتی شده اما نرخ‌ها در بازار به دلخواه دلالت تعیین و به دست مصرف کننده رسیده است البته تاکنون وزرای صمت در قالب‌های مختلف مخالفت خود را با سیاست قیمت‌گذاری دستوری اعلام کرده‌اند اما لغو این سیاست نیز سال‌های اخیر هرگز به‌طور کامل اجرا نشده است.

دلیل فشرده شدن فنرهای قیمتی چه بود؟

مراجری قیمت‌گذاری‌های دستوری و فشرده شدن فنرهای قیمتی طی سنوات گذشته آنقدر آثار زیانباری را در پی داشته که اکنون مجلس شورای اسلامی تصمیم گرفته وارد گود شده و آثار و خسارات ناشی از نرخ‌گذاری‌های تکلیفی که دولت در بسیاری از صنایع اعمال کرده را استخراج و برای آن چاره اندیشی کند. در واقع، دولت ظرف سنوات گذشته به بهانه‌های مختلفی که عمدتاً حول محور گرانی‌ها و عدم باذهی مناسب سیاست‌های تنظیم‌بازاری داشته هیچگاه نتوانسته بازار را با نظارت و بازرسی تنظیم‌کنند و این طوری می‌شود که چندروز گذشته سیدرضا فاطمی امین، وزیر صمت، معدن و تجارت دولت سیزدهم برای پاسخ به سوالات نمایندگان مجلس به صحن علنی مراجعه کرده بود، نتوانست نمایندگان را قانع کند و یکی از مواردی که منجر به ارایه اولین کار زرد به دولت سیزدهم شد، همین موضوعات مرتبط با عدم کارآمدی سیاست‌های تنظیم‌بازار و فرزند دیگر قیمت کالاها بود همچنین او به این نکته اشاره کرد که بازار رانمی‌توان صرفاً با بازرسی و

قیمت‌گذاری دستوری موافقتی هم دارد و عمده دلیل آنها جلوگیری از افزایش قیمت، سودآوری برای شرکت‌ها، باقی‌ماندن شرکت‌ها در بازار رقابتی، جلوگیری از انحصار شرکت‌ها، تامین رفاه مصرف‌کنندگان کالاست. حالا مجلس اما دست به کار شده و با ارسال نامه‌ای به تشکل‌های اقتصادی اعلام کرده که موارد ضرر و زیان مرتبط باقیمت‌گذاری‌های دستوری دولت را به جزئیات اعلام کنند. در نامه‌ای که محمدرضای پورابراهیمی، رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی به غلامحسین شافعی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران ارسال کرده؛ از تشکل‌های اقتصادی خواسته تا اطلاعات مورد نیاز شامل نام تشکل، محصول مرتبط منضمول قیمت‌گذاری، تاریخ و شماره و محتوای بخشنامه‌های مربوط به قیمت‌گذاری، برآورد میزان زیان و خسارت وارده به صنعت مربوطه را به‌همراه تشریح نحوه محاسبه خسارات وارده و نام شرکت‌های خسارت دیده را در اسرع‌وقت ارسال نمایند. حالا باید منتظر ماند و دید که بازخورد تشکل‌های صنفی و صنعتی از این نامه‌نگاری کمیسیون اقتصادی مجلس به چه نحو است و آیا می‌توان برآورد دقیقی از میزان خسارات بارآمده از تصمیمات غلط ناشی از قیمت‌گذاری دستوری را برای اولین بار در اقتصاد ایران اعلام کرد؟

تاثیرات قیمت‌گذاری دستوری بر بورس

برخی از صنایعی که مشمول قیمت‌گذاری دستوری هستند، سهام

آنها در بازار سرمایه ایران معامله می‌شود. مطمئنا کاهش حاشیه سود یا حتی زیان‌ده شدن صنایع مشمول سیاست کنترل قیمت که در بازار سرمایه ایران فعالیت می‌کنند، سرمایه‌های فعالان بازارهای مالی را نسبت به سهام این شرکت‌ها، بدبین می‌کند، چراکه عملاً سود چشمگیری در مجامع این شرکت‌ها تقسیم نمی‌شودو همچنین به علت ضرر و زیان‌های قابل توجه، طرح‌های توسعه‌ای خود را نمی‌توانند اجرا کنند و به همین دلیل آینده روشنی را نمی‌توان برای سهام شرکت‌های مشمول قیمت‌گذاری دستوری تا زمانی که این قیمت‌گذاری وجود دارد، متصور شد ازسوی دیگر یکی از مهم‌ترین مشکلات موجود در قیمت‌گذاری دستوری بر محصولات این شرکت‌هاست و این اتفاق باعث کاهش حاشیه سود شرکت‌ها و به تبع آن کاهش ارزش سهامی است که عموم مردم در آن‌ها سرمایه‌گذاری کرده‌اند.

آثار منفی قیمت‌گذاری دستوری بر خودروسازان

قیمت خودروهایی تولیدشده در شرکت‌های ایران خودرو و سایپا اختلاف بسیار زیادی با قیمت بازار آزاد دارد و عامل به وجود آمدن چنین اختلافی، اعمال فشار برای کنترل قیمت است چراکه سازمان‌ها و نهادهای مسئول با هدف حمایت از مصرف‌کننده، بر روی محصولات تولید شده در این دو شرکت سیاست کنترل قیمت را اجرا می‌کنند. اما نه تنها قیمت بازار آزاد کنترل نمی‌شود، بلکه یک رانت و اختلاف قیمت بالایی بین قیمت کارخانه و بازار آزاد به وجود آمده که بیشتر این اختلاف نرخ به جیب واسطه‌ها می‌رود، درحالی‌که با حذف قیمت‌گذاری دستوری این اختلاف نرخ به جیب تولیدکننده و سهامدار می‌رود. کارشناسان معتقدند بازگشت به سازو کار بازار به معنای قرارگیری در مسیر عرضه و تقاضاست و هیچ‌کدام نباید از این مسیر خارج شد حتی به بهانه حمایت از مصرف‌کننده نهایی ازسوی دیگر دولت برای این حمایت باید روش دیگری را پیش بگیرد و اصلاحات در بخش‌های زیرساختی مانع از بروز تورم شود به عبارت دیگر کنترل قیمت‌ها ساده‌ترین دم، دست‌ترین راهکار برای حمایت از مصرف‌کننده است. در این رابطه دولت باید هم‌زمان با توقف روند کنترل قیمت‌ها به سمت کنترل تورم حرکت کند؛ سال‌هاست که اقتصاد ایران با شرایط تورمی درگیر بوده بنابراین اگر رانتی که امروز بر اقتصاد کشور حاکم است، برچیده نشود و این تحکیم انحصار افزایش قیمت نهایی کالاها، کاهش سطح خرید جامعه و به تبع آن پایین آمدن سطح فروش کارخانه‌ها و کاهش سطح تولید شود به یقین اقتصاد کشور گرفتار بیماری مزمنی است که نه سودی برای تولیدکننده داخلی دارد و نه منفعتی به مصرف‌کننده می‌رساند.

جوابیه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به گزارش «چالش‌های پیداو پنهان یارانه»؛

اکثر خطاهای دهک‌بندی از طرف کاربران است

تقریباً تمام خطاهای موجود از طرف کاربران بوده است (مثال خودروی خود را فروخته‌ام اما اقدام به تغییر مالک نکرده‌ام). بنابراین مواردی چون حذف با حقوق حدود سه میلیون تومان یا خودروی معمولی و امثال آن نیازمند بررسی مواردی در سامانه است. به نظر می‌رسد در موارد ذکر شده، فرد مورد نظر دلیل اصلی حذف را که در سامانه‌های خود قابل مشاهده است عنوان نکرده‌است.

اینکه یکی از افراد خانوار دارای خودرو یا حقوق بالایی بوده است و یارانه خانوار به این دلیل قطع شده بر مبنای اظهارات سرپرست خانوار بوده است. بدیهی است وقتی سرپرست خانوار در زمان دریافت یارانه، فرزندان خود را تحت تکفل خود می‌داند خواستار دریافت یارانه‌وی است. در زمان آزمون وسیع طبق همین اظهار، درآمد و ثروت فرزندان نیز جزو درآمد و ثروت خانوار محسوب می‌شود. البته حتی در اینگونه موارد نیز امکان درخواست بررسی مجدد وجود دارد و سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها به زودی سامانه تفکیک خانوار را راهاندازی خواهد کرد

در این مرحله، سفر خارجی مالک حذف خانوار نبوده است. املاک و مستغلات نیز یکی از داده‌های در اختیار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است. اما همان‌گونه که نویسنده محترم در مقاله بدان اشاره کرده، در این مرحله از این داده استفاده نشده و بنابراین ادعای حذف به دلیل ملک یا سفر خارجی وجهی ندارد.

همچنین داشتن خانه به نام همسر، پرداخت اقساط برای آن خانه و مواردی از این دست دلیل حذف یارانه نیست و باید با مراجعه به سامانه از دلیل آن مطلع شد. بی‌شک در آمد و ثروت تک تک اعضای خانوار در تعیین دهک آنان مؤثر است.

۲- در ادامه گزارش‌ان روزنامه سخنان یکی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی نقل شده است که یارانه مردم نه تنها افزایش پیدا نکرده، بلکه یارانه‌بازنشستگان اعم از کارگران و فرهنگیان شاغل در این چندروز حذف شده است. باید در این شرایط ۹۴ درصد یارانه بگیر باشند. در حالی که اینگونه نیست و رویه‌ها باید اصلاح شود. درباره اظهارات این نماینده محترم مجلس نیز باید گفت: هیچ یارانه‌ای به دلیل بازنشسته بودن، کارگر بودن یا فرهنگی بودن قطع نشده و ملاک‌های مورد استفاده، صرفاً اقتصادی است و می‌توان تک تک آنها را در سامانه مشاهده کرد.

اقتصادی
 ارمان ملی

رویگرد
 در پی قطعنامه شورای حکام؛
آیا عرصه برای فروش نفت ایران تنگ‌تر می‌شود؟

آرمان ملی: افزایش میزان فروش نفت در حالی که عنوان یکی از دستاوردهای مهم دولت سیزدهم مطرح می‌شود و مسئولان با تکیه بر همین رشد صادرات از عدم هرگونه کسری بودجه و حتی استفاده از نتخواه بانک مرکزی خبر می‌دهند که قطعنامه اخیر شورای حکام علیه ایران و توقف مذاکرات برجامی احتمال افزایش سختگیری‌ها در قبال فروش نفت ایران را افزایش داده است این درحالیست که با جنگ روسیه و اوکراین و رویکردی که روس‌ها در قبال فروش نفت خود از طریق تخفیفات بالا اتخاذ کرده‌اند این شائبه را ایجاد کرده که در صورت تداوم تحریم‌ها عرصه برای فروش نفت ایران در بازارهای چین و جنوب شرق آسیا تنگ‌تر خواهد شد موضوعی که کارشناسان معتقدند اداره کشور از طریق فروش نفت چندان قابل توجه نبوده و حتی در صورت افزایش فروش بازگشت این پول به داخل کشور و بهره‌گیری در مبادلات تجاری موضوعی است که باید مورد توجه قرار گیرد. مرضی بهروزی‌فر کارشناس حوزه انرژی، درباره احتمال سخت‌تر شدن شرایط صادرات نفت ایران بعد از قطعنامه اخیر شورای حکام علیه ایران می‌گوید: بعد از روی کار آمدن بایدن در آمریکا تاحدی از فشاری که ترامپ اعمال کرده بود تا راه تنفس ایران را مسدود کند، کم شد و همه انتظار داشتند که با آمدن بایدن تغییراتی اتفاق بیفتد، اما حمله روسیه به اوکراین بازار دچار چالش شد. اکنون مساله این نیست که تولید روسیه کاهش پیدا کرده و صادرات دچار مشکل شده، بلکه مساله این است که برخی تحریم‌ها علیه روسیه اعمال شد و عملاً کشورهای اروپایی ترجیح دادند کمتر از روسیه خرید کنند و این صادرات به سمت چین و آسیای جنوب شرقی منتقل شد. وی با بیان اینکه حتی بعد از کاهش فشارهای بایدن علیه ایران بازهم اروپا از ایران نفت نخرید، افزود: طی این مدت هم بازار ایران همچنان آسیای جنوب شرقی و عمدتاً چین بوده است، اما آمدن روسیه به این بازار که با تخفیف‌های بزرگ نفت خود را می‌فروخت در شرایطی که تحت تحریم‌های سخت به اندازه ایران هم قرار نگرفته بود، اوضاع را برای ایران سخت کرد. این کارشناس حوزه انرژی تصریح کرد: تحریم‌های ایران مربوط به ۴۰ سال قبل است و هر سال نسبت به قبل سخت‌تر شده حال آنکه شرایط روسیه هیچگاه مانند ایران نشد، بنابراین چین با توجه به اینکه روسیه نفت را از رزان تر می‌فروخت و مشکلات کمتری در تعامل با روسیه داشت تمایل پیدا کرد که نفت بیشتری از این کشور وارد کرده و خرید از ایران را کاهش دادند و این در حالی است که اگر این امکان وجود داشت که ایران صادرات آزادی داشته باشد و تحریم‌ها لغو می‌شد بارحتی می‌توانستیم کل افزایش تولیدمان را در بازار اروپا بفروش برسانیم. وی گفت: اینکه تصور کنیم بدون برداشته شدن تحریم‌ها می‌توانیم مشکلات صنعت نفت‌مان را حل کنیم شاید در شرایطی که بازار تحت فشار است و قیمت نفت و بنزین در اروپا و آمریکا بالا رفته اما فضای در صادرات نفت ایران صورت گیرد اما اگر بازار با ثبات باشد و کشورها ایوبک و یا غیراوبک بتوانند افزایش تولید داشته و یا تقاضای انرژی اروپا از روش‌های دیگر مثل تجدیدپذیرها و حتی زغال‌سنگ پاسخ داده شود، مسلماً وضعیت سخت خواهد شد. بهروزی‌فر خاطر نشان کرد: اینکه بخواهیم با چشم‌پوشی‌هایی که در صادرات نفت صورت می‌گیرد، کشور اداره کنیم دور از ذهن است، شاید در این مدت افزایش تولید و صادرات داشتیم، اما آیا توانستیم همان پولی را که به‌دست آوردیم به داخل کشور برگردانیم؟ آیا توانستیم آنچه را خودمان می‌خواهیم خریداری کنیم؟ وی تاکید کرد: مشکل صنعت نفت و اقتصاد ایران با برجام هم قابل حل شدن نیست حتی اگر برجام اجرایی شود و ایران با تمام ظرفیت تولید کند، می‌تواند مشکلات روزمره را حل کند، برای توسعه صنعت نفت و بقیه اقتصاد کشور نیاز به سرمایه‌گذاری بزرگ خارجی داریم که باید بتوانیم در مدت کوتاهی حجم قابل توجهی سرمایه جذب، شغل مولد ایجاد کنیم، بیکاری را کاهش و تولید را افزایش دهیم و جلوی روند فراینده تورم را بگیریم.

نیم‌نگاه
 عضو کمیسیون عمران مجلس؛
تعیین سقف اجاره بها
التهاب بازار را رکنم نمی‌کند
آرمان ملی: از ابتدای امسال نرخ اجاره بها با شبی تند افزایش یافته به گونه‌ای که حتی آمار رسمی منتشر شده میزان آن را بیش از ۷۰ درصد عنوان کرده که در واقعیت این رقم در برخی از مناطق تا بیش از ۱۰۰ درصد هم رسیده است البته وزارت مسکن همچون روال دو سال اخیر سعی کرد با تعیین سقف ۲۵ درصدی برای افزایش اجاره بها بازار را تحت کنترل در آورد که به اعتقاد کارشناسان این موضوع خود بر آتش قیمت‌ها دمید البته به نمایندگان مجلس هم در طرحی دو فوریتی تلاش کردند تا التهابات بازار را تحت کنترل درآورند که این لایحه نیز از آنجایی به گفته کارشناسان نمی‌تواند اثرگذاری داشته باشد بین نمایندگان نیز با مخالفت همراه است. مجتبی یوسفی عضو کمیسیون عمران مجلس درباره افزایش چشمی اجاره بها و اقدامات دولت برای کنترل بازار اجاره و رهن اظهار داشت: یکی از مولفه‌های اقتصادی مرتبط با سبب خانوار مسکن و مسکن هم تابع شرایط اقتصاد است و با سایر مولفه‌های اقتصادی مانند تورم، نقدینگی، بازارهای موازی و... ارتباط دارد.